

Ivan Šramko: Slovensko je na tom s eurem lépe než bez něj

Jan Sochor – hn.ihned.cz, 9. 10. 2009

Slováci letos začali platit společnou evropskou měnou. A to v době, kdy je celý svět zkoušen ekonomickou krizí. Podle guvernéra slovenské centrální banky Ivana Šramka tak euro přišlo na Slovensko v pravý čas.

"Je to jeden ze základních stabilizačních faktorů, který ulehčil situaci slovenské ekonomice," říká. A to i přesto, že slovenské hospodářství podle odhadů slovenské centrální banky letos klesne o 5,6 procenta - tedy hlouběji než česká ekonomika, kde se v současnosti čeká pokles maximálně o pět procent.

HN: Česká a slovenská ekonomika jsou si hodně podobné. To hlavní, v čem se liší, je, že vy jste na Slovensku již zavedli euro. S novou měnou jste hned vstoupili do rozjeté ekonomické krize. Jak průběh recese na Slovensku ovlivnila právě evropská měna?

Já osobně považuji euro v tomto období za jeden z hlavních stabilizačních faktorů, který vyloučil nadměrné výkyvy kurzu, jež zasáhly měny jiných zemí. Euro vyřešilo i problém likvidity. Řada zemí si musela půjčit u Mezinárodního měnového fondu, protože prostě nedokázala zajistit dostatečnou likviditu v situaci, kdy to bylo potřeba. Například protože banky si půjčovaly v cizích měnách a najednou potřebovaly peníze splácet. S tím Slovensko, jako člen eurozóny, problém nemělo. Jasně se ukazuje, že velký celek je v průběhu krize stabilnější. Velmi dobře se to projevilo také v tom, že Slovensko dnes financuje svůj dluh za nejlepších podmínek v celém regionu. Tedy s nejnižším úrokem. Investoři prostě euro berou jako silný stabilizační prvek, a slovenské dluhopisy tak pro ně nepředstavují takové riziko.

HN: V Česku má euro naopak řadu kritiků - a to i v bankovní radě ČNB. Například podle viceguvernéra Miroslava Singera je právě euro důvodem, proč slovenská ekonomika zřejmě letos propadne výrazněji než ekonomika česká. Samostatná měna totiž může oslabit, a ulevit tak exportérům. Co říkáte na tuto kritiku?

Já bych takové závěry nedělal v krizových časech. To se musí posuzovat v delším období. Třeba v druhém čtvrtletí jsme měli mezikvartální nárůst HDP o 2,2 procenta. A já přece nemohu tvrdit, že je to díky euru. V Evropské unii máte další země, jejichž měna výrazněji oslabila, a přesto je propad jejich ekonomik vyšší než na Slovensku. Slovenští exportéři žádný signál o problémech s vývozem kvůli euru nevidí, jednoznačným problémem je stále slabá zahraniční poptávka v důsledku globální krize.

HN: A argument, že vlastní měna a měnová politika dává zemi větší manévrovací prostor, jak se s krizí vypořádat?

V malých otevřených ekonomikách může být vlastní měna obojím - tedy zdrojem stability i nestability. O tom máme koneckonců důkazy z konce 90. let, kdy slovenská koruna, ale i jiné měny v regionu, výrazně oslabila jen kvůli vnějšímu prostředí. A tím způsobila ekonomice problémy, s kterými se vypořádávala ještě dlouhou dobu potom. V dobrých časech vlastní měna v malé ekonomice funguje v

pořádku, ale v těch špatných časech může být zdrojem rizika. Třeba polská měna loni silně oslabovala, a to i přesto, že Polsko je zřejmě jediná země v regionu, kde HDP letos neklesne. Jenže vývoj kurzů prostě nekoresponduje s vývojem ekonomiky. Řídí se podle nálady investorů na měnových trzích a možnosti ovlivňovat jeho vývoj jsou omezené a riskantní. Slovensko je na tom s eurem lépe než bez něj. Když sleduji vyjádření guvernérů centrálních bank mimo eurozónu, nemám pocit, že vývoj kurzů považují za přiměřený a že by ekonomikám pomáhal.

Šrotovné? Dobrá věc

HN: Nechybí vám přece jen vlastní měnová politika?

V tomto období je zřejmé, že měnová politika, kterou děláme v ECB, je úplně vhodná pro naši ekonomiku. Sladění naší ekonomiky s eurozónou je vysoké. Kdybychom měli vlastní měnovou politiku, dělali bychom to samé - tedy snižovali úrokové sazby a k tomu bychom ještě měli dilema, co to udělá s kurzem.

HN: Jak tedy vysvětlíte, že Slovensko letos propadne výrazněji než Česko?

To je skryté ve struktuře našich ekonomik. Před začátkem krize jsme zase zažívali extrémně vysoký růst - slovenská ekonomika rostla v roce 2007 o víc než 10 procent. Bylo jasné že takový vysoký růst je dlouhodobě neudržitelný. Byla to neopakovatelná shoda okolností. Jako je vstup do EU, přitáhnutí zahraničních investorů, příchod zahraničních automobilek a podobně.

HN: Takže až krize skončí, takové růsty již nikdy nepřijdou?

Myslím, že to tak bude. I z hlediska kapacit a infrastruktury jsme se dostali někam na hranu.

HN: V jaké fázi je krize na Slovensku, potažmo ve střední Evropě?

Druhé pololetí již je pololetím, kdy se ekonomika stabilizuje. Postupně se bude situace lepší a čekáme mezičtvrtletní růst ekonomiky. Příští rok porosteme již přes dvě procenta. To samé platí pro Českou republiku.

HN: Jak se díváte na jednorázové nástroje na podporu ekonomiky, jako je třeba šrotovné, s kterým má Slovensko na rozdíl od Česka zkušenosti. Neřeší to problémy jenom dočasně?

Já hodnotím šrotovné pozitivně. Souhlasím, že to není systémové a je to jednorázové řešení, ale v situaci, do jaké se naše ekonomika dostala, mají i jednorázová opatření smysl, protože překlenou čas, než ekonomika začne normálně fungovat, investoři znovu investovat a spotřeba vzroste.

HN: Nenastane ale po uplynutí této podpory, a teď mám na mysli nejen Slovensko, ale hlavně Německo nebo Británii, další velký problém?

Je otázkou, zda po uplynutí vládní podpory nedojde zase k dalšímu poklesu. Vliv stimulů na ekonomický vývoj a možný dopad jejich skončení se dá jen odhadovat. Nicméně bych se tak

obrovského propadu jako koncem minulého roku nebál. Jestli tato krize něco ukázala, tak to, že fiskální a měnová politika má nástroje, které problém zmenší.

HN: Podle vás tedy politici a bankéři tuto krizi zvládli?

V rámci možností, které mají k dispozici, určitě. ECB od vzniku krize úspěšně využívá i nestandardní opatření na stabilizaci situace na finančních trzích. Na druhou stranu je nutné říct, že politici ke vzniku této krize výrazně přispěli. Samozřejmě ne ti naši nebo vaši, ale hlavně politici v USA. Nejdůležitějším je však, jak se budou chovat spotřebitelé, výrobci a komerční banky. Politici a centrální banky mohou pomoci jenom částečně, mohou vytvářet vhodné prostředí, ovlivňovat očekávání.

HN: Když se vrátím ke šrotovnému, to v Česku zavedeno zatím nebylo. Má tedy v této situaci pro Česko ještě smysl šrotovné zavádět?

Ono jde také o určitou solidaritu mezi evropskými zeměmi. Státy, které šrotovné zavedly, si byly vědomy, že tím podporují také produkci v jiných zemích. Proto je vhodné se na to podívat v širších souvislostech.

HN: Bylo by tedy vůči vám i dalším zemím fér, aby Česko šrotovné tak jako tak zavedlo?

Je to samozřejmě vaše rozhodnutí.

Banky budou muset zvyšovat kapitál

HN: Dřív či později se bude muset začít řešit strategie ukončení programů na podporu ekonomik. Někdo říká, že je to třeba hned, někdo, že pokud to přijde teď, ekonomika začne zase trpět. Jaký je názor guvernéra slovenské centrální banky?

To je teď klíčové téma. Když se podíváme do historie, nikdy se ten správný okamžik na ukončení vlastně nenašel. Co se týče měnové politiky, je to technicky jednodušší. Horší to bude s politikou fiskální. Smazat dluhy, které si státy kvůli krizi nadělaly, bude složité. Co se týče Slovenska, dosáhneme podle vládních představ znovu maastrichtského kritéria deficitu rozpočtu ve výši tří procent HDP v roce 2012. Pokud chce celá unie vypadat důvěryhodně, musí se veřejné finance ve všech členských zemích EU dostat co nejrychleji do požadovaného standardu.

HN: To ale nepůjde jen tak...

Je důležité, aby Evropská komise vyvíjela na jednotlivé země tlak, aby se co nejdříve dostaly k vyrovnaným rozpočtům. Nechci říkat, za kolik let by to mělo být, ale státy by s tím neměly otálet.

HN: Co považujete za zásadní věc, která se musí stát, abychom si mohli říct: krize je skutečně za námi?

Absolutně klíčové je, že se musí změnit chování politiků. Byli to právě politici, kteří nastavovali nereálné očekávání, snažili se vytvořit atmosféru, že každý může být bohatší, než reálně být mohl. Pokud chceme předcházet krizím v budoucnosti, nesmějí se politici vydat cestou laciných příslibů a krátkodobých úspěchů nerespektujících reálné možnosti ekonomiky.

HN: Dokáže v tom pomoci regulace finančních trhů, kterou teď chystají státy G20 a projednává ji i Evropská komise?

Je nezbytná na určitých trzích a musí se dál zpřísnovat. Je nesmyslné, aby zisky ze spekulací malé skupiny lidí způsobovaly celosvětové problémy. Například je absurdní, když spekulanti vyšroubují na burze ceny zemědělských komodit a lidé potom umírají hlady. Podobně by se dal hodnotit i vývoj na finančních trzích za posledních 20 let.

HN: A regulace bank a vyšší požadavky na kapitálovou přiměřenost. Vy byste byli pro, aby banky musely mít více kapitálu?

Netýká se to tak Slovenska a předpokládám ani Česka. Naše banky mají momentálně dostatek kapitálu, ale trend vyšších požadavků na kapitál všeobecně považuji za správný. Je to ta správná cesta, která pomáhá vybalancovat riziko spojené s obchody.

HN: Takže byste byl pro to, aby se direktivně zvedl požadavek na kapitálovou přiměřenost?

V první řadě jde o to, aby se zvýšil akcionářský kapitál, což sváže těsněji akcionáře s firmou a oni se budou muset chovat odpovědněji. Ale jsem přesvědčen o tom, že i požadavky na kapitál, hlavně ten akciový, se budou v budoucnosti zvyšovat.

Pokles ekonomiky. Centrální banka čeká, že slovenská ekonomika letos klesne o 5,6 procenta.

Součást Evropské centrální banky

Nová doba

Od prvního ledna roku 2009 se Slovensko stalo členem eurozóny, platidlem je euro. Bankovní rada NBS (Národnej banky Slovenska) tak již nerozhoduje o nastavení úrokových sazeb a nemůže tak ovlivňovat inflaci ani kurz měny. Guvernér se místo toho účastní hlasování o úrocích v celé eurozóně.

Stejní lidé

Bankovní rada NBS může mít stále až jedenáct členů. V současnosti jich má deset, jeden mandát od prvního října zůstává neobsazený. Rozhoduje o všech ostatních pravomocích NBS kromě měnové politiky. Nijak tak neúkoluje guvernéra před zasedáním rady ECB.

Pravomoci bankovní rady

Centrální banka má nadále na starosti bankovní dohled, platební styk, emisi bankovek a mincí a připomínkuje zákony, které tyto problémy řeší.

Úroky na Slovensku. Na Slovensku platí úroky Evropské centrální banky. Ty jsou v současnosti na jednom procentu. V Česku jsou úroky jen o něco výše: 1,25 procenta.

Zavedení eura. Až 0,5 procenta HDP mohlo stát na Slovensku zavedení eura. Přesněji centrální banka počítá s intervalem 0,3 až 0,5 procenta HDP.

Ivan Šramko 52

Vystudoval fakultu managementu na Vysoké škole ekonomické v Bratislavě. Po působení v soukromém bankovním sektoru přešel v roce 2004 do centrální banky. O rok později se stal guvernérem.

Autor/ři: Jan Sochor
www.ihned.cz/autori